

**INFORMACION
PËR GJYQTARËT
NË PROCESIN PENAL
ME TË MITUR**

PJESËMARRJA E PSIKOLOGUT NË PROCESIN PENAL ME TË MITUR

unicef
for every child

Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur parashikon një qasje të **drejtësisë miqësore për fëmijët**. Drejtësia miqësore nënkupton garantimin dhe respektimin e të drejtave, si dhe përshtatjen e sistemit me nevojat e fëmijës, duke u udhëhequr nga parimi i interesit më të lartë të tij/saj.

Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur mban në konsideratë **parimin e pjesëmarrjes së detyrueshme të psikologut gjatë të gjithë procedimit penal**. Për herë të parë, Kodi diferencon:

- a)** Rolin e **psikologut si asistues** i të miturit gjatë procesit; dhe
- b)** Rolin e **psikologut si ekspert vlerësues** në drejtësinë penale për të mitur.

I. Kur thirret psikologu për të asistuar të miturin?

Kreu II "Parime të Drejtësisë Penale për të Mitur", neni 18, parashikon se:

- Prania e psikologut është e detyrueshme në çdo fazë të procedimit penal me të miturit në konflikt me ligjin, si dhe gjatë pyetjes së të miturit viktimë ose dëshmitar, pavarësisht nga mosha;
- Prania e psikologut synon që të miturit në konflikt me ligjin, të miturit viktimë dhe/ose dëshmitar t'i sigurohet pyetja në mënyrën e duhur dhe t'i lehtësohet dhënia e dëshmisë nga ana e tij, duke bërë kujdes për të eliminuar frikësimin ose ndrojtjen e të miturit nga procesi.

Kur ju thërrisni një psikolog asistues, kini parasysh që:

- Në veprimet që do të kryeni me të miturin, të siguroni praninë e të njëjtit psikolog asistues gjatë gjithë procesit të drejtësisë penale për mitur dhe vetëm nëse kjo është në interesin më të lartë të të miturit.
- Psikologu asistues NUK mund të thirret për të marrë rolin e ekspertit, duke përgatitur vlerësim psikologjik për të njëjtin të mitur.
- Psikologu asistues do të ofrojë ndihmë pa pagesë për të miturin gjatë gjithë procesit penal (neni 20) dhe pagesa e tij mbulohet nga shteti;
- Psikologu asistues do të jetë i pranishëm në çdo fazë që ju do të intervistoni të miturin viktimë/dëshmitar apo në çdo komunikim me të;
- Psikologu asistues është një nga personat me anë të të cilëve ju mund të bëni njoftimin e të miturit viktimë apo dëshmitar (neni 38/2).
- Psikologu asistues mund të thirret si pjesë e grupit të ndërmjetësimit (neni 64/4), por më parë do të merret pëlqimi i palëve të përfshira.

Cili është roli i psikologut asistues në procesin gjyqësor?

Ju do të thërrisni psikologun asistues me qëllim që ai të mbështesë të miturin psikologjikisht dhe emocionalisht gjatë gjithë procesit gjyqësor dhe sidomos gjatë marrjes në pyetje apo intervistimit.

Pjesëmarrja në një proces gjyqësor sidomos prezenca në një sallë gjyqi është një fakt stresues për një fëmijë. Pyetja e fëmijës në një sallë gjyqi e po ashtu edhe në zyrën tuaj është e shoqëruar me ankth, konfuzion, frikë e shqetësim për një fëmijë, sidomos për ata, të cilët nuk kanë një informacion të qartë për një proces gjyqësor dhe vijnë aty për herë të parë. Pra,

nëse fëmijët nuk përgatiten paraprakisht, ata mund të mos e kuptojnë procesin.

Psikologu mund të ndihmojë që atyre t'u shpjegohet: Çfarë është një dhomë gjyqtari? Ç'njerëz ndodhen aty dhe cili është roli i tyre? Parapërgatitja nuk e ndihmon fëmijën vetëm nga ana psikologjike, por gjithashtu e ndihmon atë të japë një informacion më të saktë përpara gjykatës.

Faza përgatitore

Kini parasysh t'i jepni psikologut mundësinë që të krijojë një njohje paraprake me të miturin duke u takuar vetëm me të në një mjedis të përshtatshëm a të përshtatur për të miturin. Sado e kufizuar të jetë koha juaj për të mundësuar këtë fazë përgatitore, ky hap nuk duhet anashkaluar, madje edhe në seancat e Masës së Sigurisë, ku në përgjithësi kjo fazë nuk ezaurohet për shkak të emergjencës së gjykimit.

Kjo do të shërbejë që psikologu të marrë një informacion bazë për të miturin, që lidhet me informacionin mbi historinë e tij familjare, shkollimin, komunitetin,

probleme të mundshme të shëndetit, historinë e kaluar me problemet me ligjin, nivelin e zhvillimit dhe gjendjen e tij emocionale.

Kjo fazë paraprake i shërben psikologut për të kuptuar nëse i mituri është në gjendjen e duhur për të përballuar procesin e intervistës, por gjithashtu krijon një njohje paraprake që shërben për vendosjen e besimit.

Ky është momenti kur psikologu i referon gjyqtarit elemente të caktuara që lidhen me gjendjen e të miturit, që e bëjnë të mundur apo të vështirë vijimin e procesit. Referime në shërbime të tjera mbështetëse gjithashtu mund të bëhen edhe në këtë fazë, nëse nuk janë kryer më parë.

Mundësia e shtyrjes së seancës është gjithashtu një alternativë në këtë moment, sidomos në rastet kur i mituri është viktimë e një vepre penale, kur ngarkesa emocionale është më e madhe dhe procesi mund të zgjasë përtej parashikimeve.

Si do të përgatitet i mituri për intervistë/apo marrjen në pyetje?

Nuk është e domosdoshme që ky proces të kërkojë shumë kohë. Informacioni bazik në lidhje me qëllimin e intervistës, rolin e secilit pjesëmarrës në dhomën e intervistimit, vendin, kohëzgjatjen mesatare, strukturën e intervistës, i duhet dhënë të miturit që në fillim. Po ashtu, psikologu do të sqarojë çdo pyetje apo paqartësi që i mituri ka në lidhje me procesin.

Roli juaj në këtë fazë: Konsultohuni me psikologun përpara intervistimit apo marrjes në pyetje të të miturit për ecurinë e procesit të marrjes në pyetje, duke diskutuar mbi listën e pyetjeve që keni planifikuar t'i drejtoni të miturit, pasi kështu do të lehtësohet dhënia e dëshmisë, do të eliminohet frika apo ndrojtja.

Intervistimi/marrja në pyetje

Ndonëse ju do të keni mundësi të konsultoni me psikologun pyetjet tuaja paraprakisht, nëse nuk e keni bërë këtë apo nëse dalin gjatë intervistës pyetje të pakonsultuara më parë, kini parasysh:

- Mos bëni ose mos lejoni të bëhen pyetje me zgjedhje të detyruar, por të tilla që e lënë të hapur mundësinë që fëmija ta formulojë vetë përgjigjen që dëshiron të japë.
- Mos bëni ose mos lejoni që gjatë procesit gjyqësor të bëhen pyetje të shumëfishta. Mundohuni që pyetjet komplekse, t'i copëzoni në disa pyetje

-
- përbërëse dhe t'ia bëni fëmijës një nga një.
- Mos bëni ose mos lejoni të bëhen pyetje sugjestionuese.
  - Përdorni një gjuhë të thjeshtë dhe sa më të drejtpërdrejtë me fëmijën.
  - Shmangni ato lloj pyetjesh që dëmtojnë ndërveprimin me të miturin dhe ndikojnë negativisht në gjendjen emocionale të tij/saj.
  - Psikologu mund të ndërhyjë gjatë procesit për të lehtësuar komunikimin mes jush dhe fëmijës në çdo rast kur fëmija ka vështirësi për të kuptuar pyetjet tuaja.
  - Psikologu mund të sugjerojë momente të ndryshme gjatë intervistës kur duhen bërë pushime.
  - Fëmijët, në mënyrë të veçantë kur janë në pozicionin e viktimës, mund të përjetojnë një gjendje emocionale të tillë, që të vështirësojë rrëfimin dhe kjo mund të bëjë që të ketë bllokime dhe pushime të shpeshta, duke bërë që intervista të zgjasë përtej parashikimeve.

II. Kur thirret në procedim një psikolog si ekspert vlerësues?

Gjykata mund të thërrasë një ekspert apo një grup ekspertësh në varësi të të dhënave që i duhet të marrë, për të kryer vlerësimin individual të të miturit, që fokusohet në vlerësimin e rrethanave individuale, shendetësore, familjare, sociale dhe mjedisore të të miturit, në mënyrë që të kuptojë personalitetin, përgjegjshmërinë dhe shkallën e përgjegjësisë së tij, (Neni 22/3).

Gjyqtari kërkon në mënyrë të detyrueshme përgatitjen dhe mbajtjen parasysht të Raportit të vlerësimit individual kur:

- Përcaktohet masa alternative e shmangies (neni 47/4/a);
- Caktohet lloji i dënimit (neni 47/4/b);

Neni 47 përcakton se për kryerjen e vlerësimit individual gjykata mund të thërrasë ekspert apo grup ekspertësh, ose specialistin e shërbimit të provës. Po ashtu neni 47, ka përcaktuar qëllimin që duhet të kenë detyrat që i jepen psikologut në përgatitjen e raportit të vlerësimit, të cilat janë:

- Të përshkruajë karakteristikat e personalitetit të të miturit, të sjelljes dhe të nevojave të tij, përfshirë edhe nevojat e veçanta. Raporti përshkruan edhe rrezikun e kryerjes së veprës penale, si dhe elemente të tjera në varësi të rastit (neni 47/1 dhe 3);

- Të rekomandojë masat e duhura për të nxitur zhvillimin dhe integrimin e tij në shoqëri.

Ju mund të keni pyetje të tjera në raste të caktuara, përveç atyre të parashikuara nga Kodi.

Për t'u mbajtur në vëmendje në lidhje me Psikologun Vlerësues

- Para se të nisë vlerësimi, i mituri duhet të informohet për qëllimin, natyrën dhe implikimet e mundshme të vlerësimit.
- Në varësi të fazës kur kërkohet vlerësimi, si dhe të faktit nëse ka patur vlerësime të mëparshme, këto vlerësime i vihen në dispozicion psikologut, së bashku me çdo dokument tjetër shkresor për t'u mbajtur parasysh gjatë realizimit të vlerësimit.
- Nëse do të jetë e nevojshme, duhen bërë të mundura kontaktet midis psikologut dhe Njësisë për Mbrojtjen e Fëmijëve. Jepini kohën e nevojshme ekspertit për kryerjen e vlerësimit;
- Jepini udhëzime të qarta psikologut në lidhje me cilat janë çështjet ku duhet të fokusohet vlerësimi, në mënyrë që ai t'u përmbahet këtyre pyetjeve. Megjithatë, lejoni edhe që gjatë vlerësimit, psikologu të paraqesë edhe të dhëna për çështje të tjera që nuk janë përfshirë në kërkesë, si p.sh. abuzime me fëmijën, etj., nëse ai i ka identifikuar gjatë procedurës së vlerësimit dhe gjykon se është në interesin më të lartë të fëmijës që këto të dhëna të reflektohen në akt.
- Asnjë test psikologjik, asnjë procedurë, nuk siguron nëse një individ i caktuar ka kryer apo jo një sjellje të caktuar. Shpesh vlerësimet psikologjike janë keqpërdorur e keqinterpretuar në vlerësimet ligjore.
- Sigurohuni që përmes psikologut, të miturit t'i jenë shpjeguar detaje të nevojshme mbi pjesëmarrjen e tij në proces, si: Çfarë ndodh në një sallë gjyqi? Cilët janë palët? Ç'rol kanë gjyqtari, prokurori, avokati?

Raportimi i psikologut si ekspert në çështjet penale

Ky raportim konsiston në kryerjen e një vlerësimi psikologjik të të miturit të akuzuar me qëllim për t'u përgjigjur pyetjeve të cilat shtrohen nga gjykata. Raporti duhet të përmbledhë procesin e vlerësimit duke bërë transparente:

-
- Cilat janë pyetjet e gjykatës?
  - Cila është procedura e ndjekur?
  - Ç'të dhëna janë mbledhur?
  - Si ndikojnë ato te konkluzionet e parashtruara nga vlerësuesi? (të përdoren referenca konkrete për të mbështetur konkluzionet, duke treguar se si janë arritur ato)

Çfarë duhet të përmbajë raporti i vlerësimit psikologjik në çështjet penale?

Formati i raportit të vlerësimit psikologjik, në çështjet penale ku të miturit përfshihen, duhet të përmbajë minimalisht disa seksione:

- Të dhëna bazë për të miturin (gjeneralitetet);
- Pyetjet dhe informacion se kush e kërkoi vlerësimin;
- Fakti se vlerësimi nuk është tërësisht konfidencial duhet të përmendet edhe në raport, në kushtet kur ky vlerësim do të ndahet me prokurorin, avokatin dhe gjykatën;
- Metodologjia-përshkrimi i të gjitha burimeve të përdorura;
- Historia personale e të miturit;
- Dokumentacioni i dosjes;
- Burime të treta informacioni (në disa raste nevojitet autorizimi i gjykatës);
- Të dhëna nga vëzhgimi i fëmijës, qëndrimi gjatë vlerësimit, gjendja mendore, funksionimi i tij i përgjithshëm, etj.;
- Të dhëna nga vëzhgime dhe teste apo instrumenta të përdorura, duke paraqitur edhe kufizimet e tyre. Nëse psikologu evidenton elemente për të cilat vlerësime të tjera nevojiten (p.sh.: ai i psikiatrit) psikologu e reflekton në rekomandimet e aktit të tij këtë gjetje;
- Konkluzione dhe rekomandime.

Kini parasysh që në punën e tij psikologu udhëhiqet nga Kodi i Etikës dhe Deontologjisë së Psikologëve në Republikën e Shqipërisë.

KUJDES!

- Kur ju duhet të merrni në pyetje një të mitur apo ta intervistoni atë, apo kur duhet të thërrisni një psikolog ekspert për të kryer vlerësim, ju duhet të zgjidhni një psikolog të specializuar posaçërisht në fushën e drejtësisë penale për të mitur.
- Lista e psikologëve që mund të thirren në rolin e asistuesve si dhe të vlerësuesve, i është dërguar zyrtarisht institucionit tuaj nga Urdhri i Psikologut të Republikës së Shqipërisë. Psikologët e trajnuar për drejtësinë penale për të mitur janë pajisur me çertifikatë dhe kartë identifikimi të posaçme. Nëse në qarkun tuaj nuk ka psikologë të trajnuar posaçërisht për drejtësinë penale për të mitur, atëherë në këtë funksion mund thërrisni një psikolog nga qarku më i afërt. Një psikolog, i cili nuk është trajnuar në fushën e drejtësisë penale për të mitur, nuk mund të caktohet në këtë funksion, pasi mund të sjellë pavlefshmërinë e të gjithë procedimit.
- Neni 32 kërkon që edhe psikologu në cilësinë e ekspertit, ashtu si të gjithë aktorët e tjerë të drejtësisë për të mitur, të jenë të kualifikuar dhe të trajnuar posaçërisht në drejtësinë penale për të mitur.

Për të kontaktuar me Urdhriin e Psikologut:

Adresa: Bulevardi Gjergj Fishta, Ndërtesa 26,
Kati 2, Ap.9, Tiranë (pranë E88)

Email: info@urdhriipsikologut.al

sekretaria@urdhriipsikologut.al

presidenti@urdhriipsikologut.al

Web: www.urdhriipsikologut.al